

EGYENSÚLYI HELYZET

Betekintés a múltba

Készítette: Suller Klaudia

Konzulens: Fazekas Katalin DLA
BME Középépítettervezési Tanszék

Fenntartható Közösségek Stúdió

TDK 2022

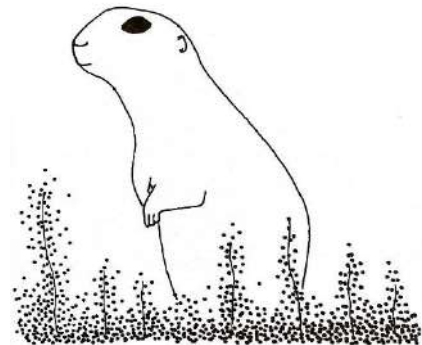

Laci te,
Hallod-e?
Jer ide,
Jer, ha mondom,
Rontom-bontom,
Ülj meg itten az ölemben,
De ne moccanj, mert különben
Meg talállok csípni,
Igy ni!
Ugye fáj?
Hát ne kiabálj.
Szájadat betedd,
S nyisd ki füledet,
Nyisd ki ezt a kis kaput;
Majd meglátod, hogy mi fut
Rajta át fejedbe...
Egy kis tarka lepke.
Tarka lepke, kis mese,
Szállj be Laci fejibe.

Volt egy ember, nagybajúszos.
Mit csinált? Elment a kúthoz.
De nem volt víz a vederbe',
Kapta magát, telemerte.
És vajon minek
Merítette meg
Azt a vedret?
Tán a kertet
Kéne meglocsolnia?
Vagy ihatnék?... nem biz a.
Telt vederrel a kezében
A mezőre ballag szépen,
Ott megállt és körülnézett;
Ejnye vajon mit szemlélhet?
Tán a fényes délibábot?
Hisz olyat már sokat látott...
Vagy a szomszéd falu tornyát?
Hisz azon meg nem sokat lát...
Vagy tán azt az embert,
Ki amott a kendert
Áztatóba hordja?
Arra sincsen gondja.
Mire van hát?
Ebugattát!

Már csak megmondom, mi végett
Nézi át a mezőiséget,
A vizet mért hozta ki?
Ürgét akar önteni.
Ninini:
Ott az ürge,
Hű, mi fürge,
Mint szalad!
Pillanat,
S odabenn van,
Benn a lyukban.
A mi emberünk se' rest,
Odanyargal egyenest
A lyuk mellé,
S beleönté
A veder vizet;
Torkig tele lett.
A szegény kis ürge
Egy darabig türte,
Hanem aztán csak kimászott,
Még az inge is átázott.
A lyuk száján nyakon csipték,
Nyakon csipték, hazavitték,
S mostan...
Itt van...
Karjaimban,
Mert e fürge
Pajkos ürge
Te vagy, Laci, te bizony!

Szalonta, 1847.

Ha körülnézünk nyüzsögnek az emberek, közben egy toronyra is rávetül a tekintetünk. Na de mi mi tévők legyünk az ürgékkel?

Pályamunkám során a Hármashatár-hegyi repülőtér környékét vizsgáltam. Az elmúlt évtized(ek)ben a terület használatában sok változás történt. A környező lakosság, a Budapestről érkező kirándulni vágyók egyre jobban birtokba vették a repülőteret. Úgy gondolom, hogy a terjeszkedő városszerkezetben feladatunk megőrizni a Hármashatár-hegy arculatát, igazodva napjainkhoz, a történelmi múlthoz, miközben védjük a sérült ökoszisztémát.

A Hármashatár-hegy sokszínűségét az alapkőzetének, a dolomitnak köszönheti. Felszínén különféle növénytakarókat figyelhetünk meg. A területen a történelem során többször is tettek a természet megóvása érdekében lépéseket. Az erdősítések, erdőpusztulások sora után 1934-ben betiltották az erdősítést abból a célból, hogy a Hármashatár-hegy sztyeppflóráját megőrizték. Ekkor a Műegyetemi Sportrepülő Egyesület már több, mint tíz éve használta a területet mint vitorlázó repülőzés színterét.

A dél-nyugati oldalon, a repülőtéren és környékén ma is sok védett növény-és állat fajjal találkozhatunk, a természetes ökoszisztéma fent maradt, ugyanakkor a területet több turistaútvonal szabdalja, a kirándulók által veszélyeztetett szegmensé vált. A megfelelő minőségű gyepek kialakulásának nem használ a kirándulók taposása, zavarása, egy nyugodt környezetre lenne szükség az itt lévő ökoszisztéma számára.

Napjainkban egy kellemes hangulatú helyet ad a főváros zajából, nyüzsgéséből érkező kikapcsolódni vágyók számára. A sportrepülés mellett jelenleg túrázók, kutyasétáltatók, biciklizők, tanösvényen kiránduló gyerekek, a környéken élő gyalogosok, futók használják. A mai szokásokat, illetve az érintetlenséget szemmel tartva tehát zárt területeket alakítok ki, ettől egy gyorsabb rehabilitációt várva. A Hármashatár-hegy képét gazdagítaná egy legeltetéssel gondozott, védett terület a füves, erdős, bokros részek mellett, ahol a repülés fellendülése tovább folytatódhat immár a környezet védelmét szemmel tartva.

Kialakítottam tehát két pontot, amely összetartja a területet. Ez a repülést és a természetes környezetet jelenti, amik idevonzották az látogatókat. A közösségi használat így már nem az egész területet veszi birtokba, teret enged a természet működésének, illetve a sportrepülést egy magaslati ponton lehet követni. Egy olyan egyensúlyt igyekeztem létrehozni, amiben a lakosság, túrázók, a „vendégek” feladata annak fenntartása, és én ezt területek elkerítésével, illetve épületekkel segítem, amik útmutatóként szolgálnak.

A repülőtér túraútvonalak és a lakott terület felől is megközelíthető. A hangárépület - mely jelenleg a Műegyetemi Sportrepülő Egyesület használatában van - egyik oldalához egy túraútvonal, a másik oldalához egy autóknak kiépített úttest vezet. Innen látni a szemben elterülő dombokat. A hangárépületen kívül több kisebb épület is található a helyszínen, amelyek ugyancsak az egyesület használatában van. Számukra a sportrepülés újra fellendülhetett, ugyanis 2022 májusában a több mint 100 éves egyesület ismét birtokba vehette a repülőteret.

A napjainkban idelátogató érdeklődők, kikapcsolódni vágyó „vendégek” számára egy kilátót terveztem az alsó hangár épülete felé. A kilátó magára vonzza a tekintetet, valamint a felvezető lépcső is, mert a kilátóba a hangár felett történik a bejutás.

A kilátó alatt a romos hangárépületet elzártam, hogy a romos épület ne legyen megközelíthető, mivel a falából is bontottam el további anyagfelhasználás céljából. Ezt a zártságot kihasználva kialakítottam alatta egy méhlegelőt is. A méhlegelő működésének alapja, hogy az elkerített legyen, kutyák, emberek ne lépjenek rá. A színes virágokban gazdag kert díszíti a közte lévő téglapépületet.

A kilátóba való feljutás során egy teljesen elhatárolt lépcsőházba érkezünk, de a faborítás között átláthatunk a repülőtér felé. A lépcsőházban szintenként ki lehet jutni nyitott részekre, ahol lehetőség van megpihenni, valamint figyelni a gyönyörű tájat. Az építmény zárt a lakóövezet felé, hiszen ott már családi házak udvari vannak. Ezen a falon így elhelyezésre kerülnek repüléstörténeti múltat bemutató tablók, ahol olvashatunk arról, hogy a Hármashatár-hegy hogyan lett fontos a helyiek, illetve a vitorlázó repülés köztudatában.

A kilátóból megfigyelhető a gépek felszállása, és most már a dombok közt elbújó, szemben lévő ejtőernyősök starthelyről való indulása és a felső hangárépület előtti gyakorlatozás is. A tájat nézve észrevehetjük, hogy a használatot nem akadályozva, elkerített területek is helyet kaptak, ahol birkák vannak egy téglából és fából épült istálló körül.

Ezzel megkaptuk utunk következő célját. Megnézhetjük mi történik az elkerítések mögött, illetve arra találhatóak további túraútvonalak is.

A tervemben szerepelnek zárt területek az ürgék és birkák számára. A három darab összesen közel három hektárnyi területet a repülőtér mellett alakítottam ki olyan szempontokat figyelembe véve, mint a közösségi használatból és repülésből adódó látogatottság, illetve az ürgék számára biztosított életfeltételek megléte.

A határaik meghúzásában ez a legtöbb útvonal megtartását jelenti, viszont olyan útvonalszakaszokat megszüntettem, melyek csak taposási és zavarási kárt okoznak.

A kijelölésük megfigyelés és szemrevételezés alapján történt. A kopár, köves részekre nem kerülhettek, mert az ürgelyukak számára kedvezőtlen, így a zöldebb, virágzó területeket választottam, valamint ahol ez a bokrosodás miatt nem adott jelenleg. Itt előzetes irtás és gyepesítés, illetve birkákkal való fenntartás valósítható meg. Régen itt zöldellő domboldalak voltak, így ennek visszaállítását képzelem el.

Az ürgelyukak a területek közepén helyezkednek el, távol a kerítéstől, a kutyák okozta veszélytől.

Forrás: Fortepan/Mészáros Zoltán
év: 1966

Forrás: Fortepan/Mészáros Zoltán
év: 1988

év: 2022

A táj változása a hangár előtti domboldallal bemutatva.

Az ember egyre erősebb jelenléte, és a terület elhanyagolása látható.

A helyszínbejáráskor a hangárépülettől a szemközti domboldalra áthaladva 5 ürgelyukat figyeltem meg. Ezek nagy része kutyák által már megkapart lyuk volt. A repülőtér nem biztonságos számukra, így az áthelyezésük mellett döntöttem. A legjelentősebb ürgeállomány Magyarországon él, de már őket is a kipusztulás fenyegeti, így az itt élő ürgepopulációt figyelembe vettem az ökoszisztéma fenntartása érdekében, és ismét biztosítanám nekik a tovább élésük feltételeit. A Hármashatár-hegy igen változatos növénytakarói közül a kevésbé sziklás, inkább füves, fáktól mentes részeket választottam. Mint már érintettem, az ürgéknek fontos, hogy a talajban könnyedén tudjanak járatokat fúrni, így csak a lankásabb domboldalra tudtam terjeszkedni, ott is az alacsonyabban fekvő, illetve ott teljesen vagy részlegesen zöld, fűvel borított területeken. Ennek működése érdekében ez még nem elegendő. Az ürgék áttelepítésére kerül sor. A folyamat során az ürgéket befogják, majd számukra előfúrt lyukaknál kiengedik őket az elkerített részekben. Úgy gondolom, hogy az életkörülmények nagyrészt adottak, hiszen ezt már a Hármashatár-hegy bizonyította, nagy távolságra pedig nem költöznének át. A helyszínen ugyanazokat a növényeket megtaláltam a kijelölt részekben is. Az ürgeélőhely fenntartásához elengedhetetlen a legeltetés, mivel a rövidfűvű területeket kedvelik. Életfeltételnek tekinthető szintén, mert a ragadozók elleni védelem szempontjából ezt biztosítani kell. Szükséges a terület néhány foltján eleinte írtással és gyepesítéssel segíteni a folyamatot a táplálékszerzés miatt.

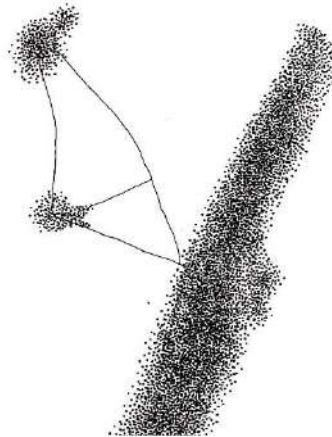
Ma géppel történik a fűnyírás, ami gyors és hatékony megoldásnak tűnik, ugyanakkor több szempontból is káros következménnyel járt. A birkákkal való legeltetést visszahoztam, ami az ürgék megmentését és a táj rehabilitációját szolgálja. A repülőtér oldalán terjeszkedő bokrosodás figyelhető meg, és a növényzet is más képet mutatna a trágyázás, a talaj tápanyagpótlásának megléte mellett. A birkáknak kialakítottam egy istállót, amiben helyet kap egy etető, itató hely, és egy sólámpás is. Épületük anyagát a hangárból kibontott téglák és fa adja. Az épület közelében egy nagyobb, nyitott elkerített terület várja a látogatókat, ahol meg lehet közelebbről nézni, simogatni az állatokat. E körül helyeznék el három külön lévő részt, ami a szakaszos legeltetéshez kell. A túllegeltetés és a kitaposás kerülendő, és egy részt maximum egy hétig legelhetnek, így ez körforgásban történik. A legeltetés évekbe telhet mire eléri a célját. A birkák darabszáma hektáronként meghatározandó, a közel három hektárra 20 birka elhelyezését kell biztosítani. A bokrosodás megállítása, az állati és növényi fajok újbóli megjelenése így egy koncentráltabb területen kezdődne meg, ami kapcsolatot teremt a használattal az útvonalakon történő átjárás által.

A Hármashatár-hegyet, tanösvényt bejáró kirándulóknak, gyermekcsoportoknak a teljes elkerítés mellett a birkák istállójának közelében állatsimogatót helyezek el, illetve az ürgéknek számára etetés és megfigyelés is szervezhető.

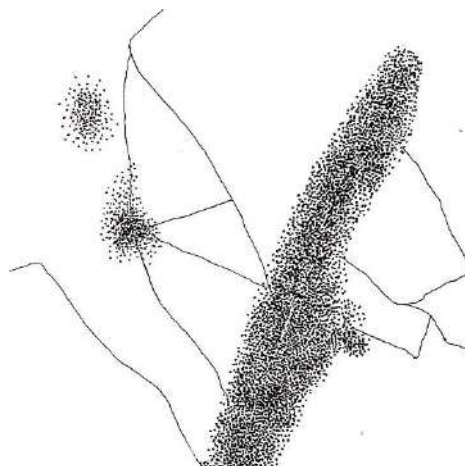
Úgy képzelem el, hogy a legeltetés terjeszkedhet idővel nagyobb területekre is, és a birkákkal történő fűnyírásra is lehetőség lenne, viszont a jelenlegi helyzetet figyelembe véve, ezt túl nagy változásnak látnám, amihez még nem tudnak igazodni a rendszeresen idelátogatók, főként a kutyasétáltatók.

Az átalakult használat, a repülés hagyománya és a veszélyeztetett ökoszisztéma figyelembevételével célom az egyensúly létrehozása. A pályamunkámban leírt folyamatok együttesével a Hármashatár-hegy visszakapná múltbéli tündöklését a napjainkig történő változások mellett.

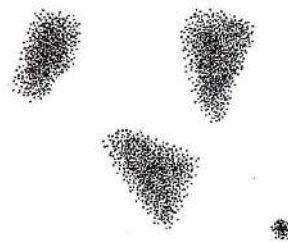
A területek elhatárolása így ad számunkra egy termeghatározást, ami világossá teszi a részek használatát. A karámok foltszerű elhelyezése a már kitaposott útvonalakat erősítik.

sportrepülés területei

túraútvonalok, kirándulók, lakosság használata

kilátó és állatok számára kijelölt területek

Forrásjegyzék:

<https://www.agraroldal.hu/juh-16.html>

https://www.vizugy.hu/uploads/csatolmanyok/160/cigand_tajekoztato_legeltetes_a5.pdf

<https://docplayer.hu/523419-Az-ember-es-a-termesz-et-serulekeny.html>

<https://www.turistamagazin.hu/hir/urget-fuves-pusztak-ragcsaloja>

<https://www.origo.hu/itthon/20150414-kitoloncoltak-az-urget-ferihegyrol.html>

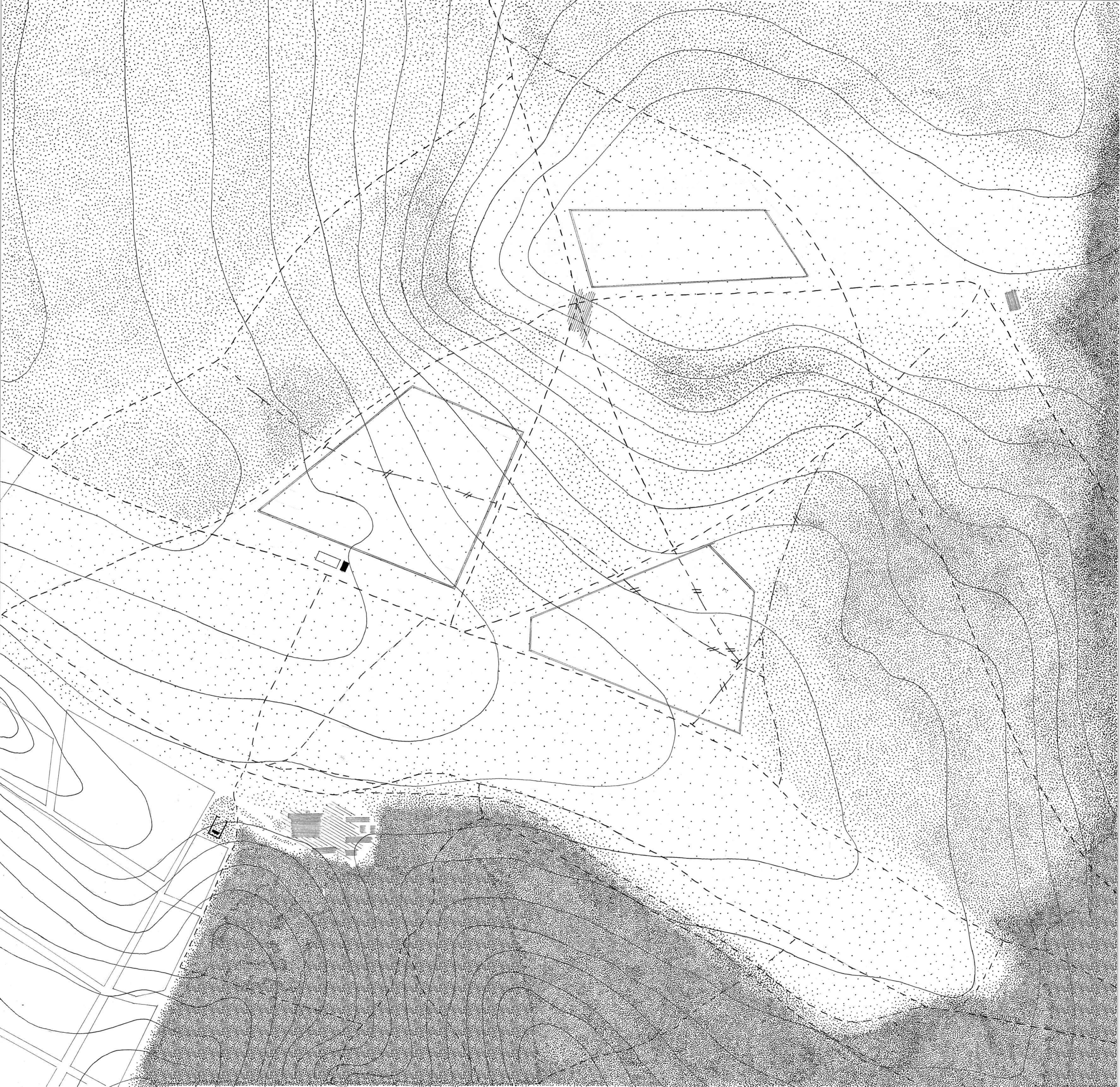
<https://www.origo.hu/tudomany/20220411-urget.html>

https://www.mme.hu/sites/default/files/keteltuek_es_hullok/Szakosztaly/mme-allasfoglalas_olimpiai-kerekpar.pdf

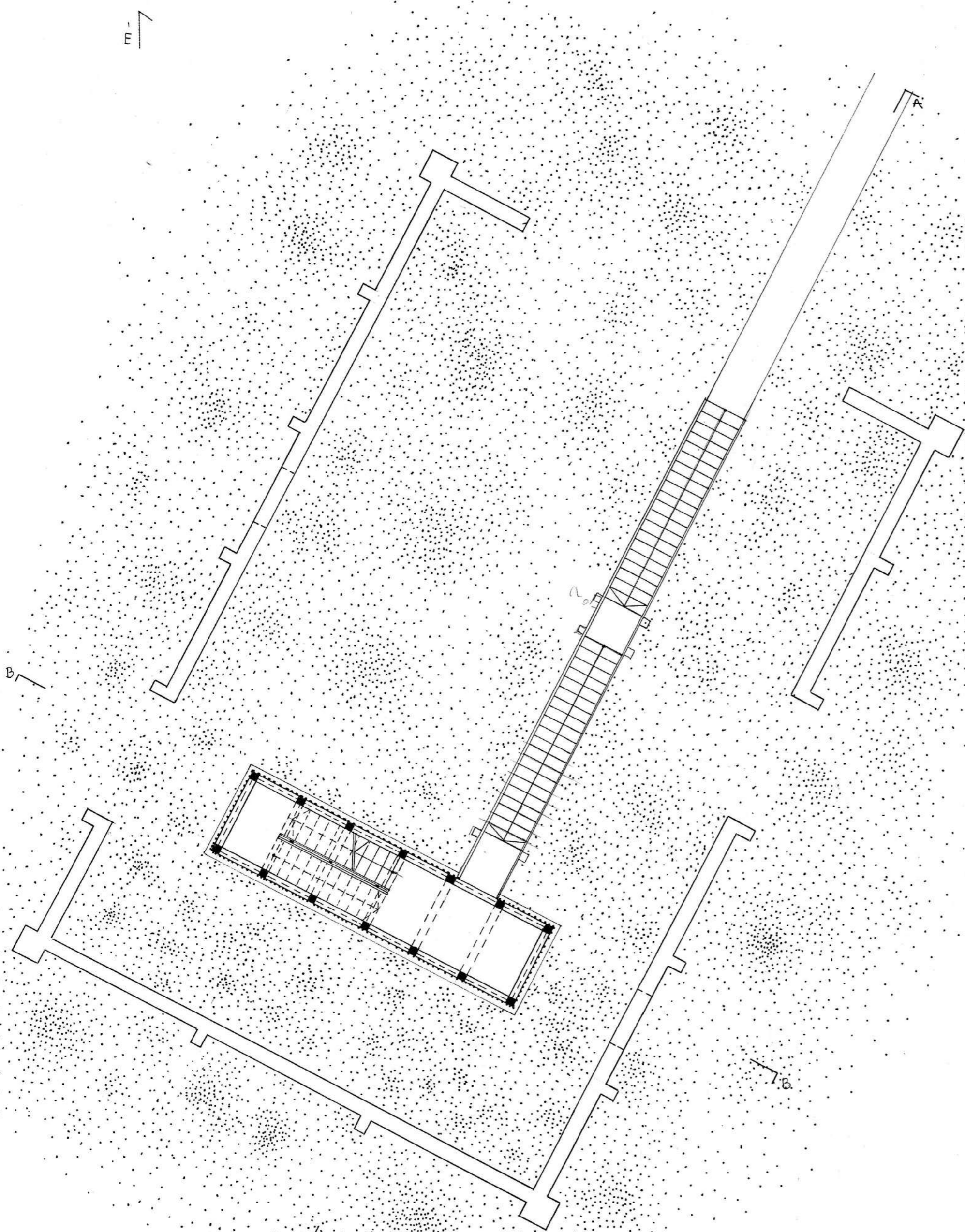
https://xn--vadonles-8sb.hu/fajok/kozonseges_urget

<http://kovacsneagi.qwqw.hu/az-ev-emlose-2015-az-urget-1220124>

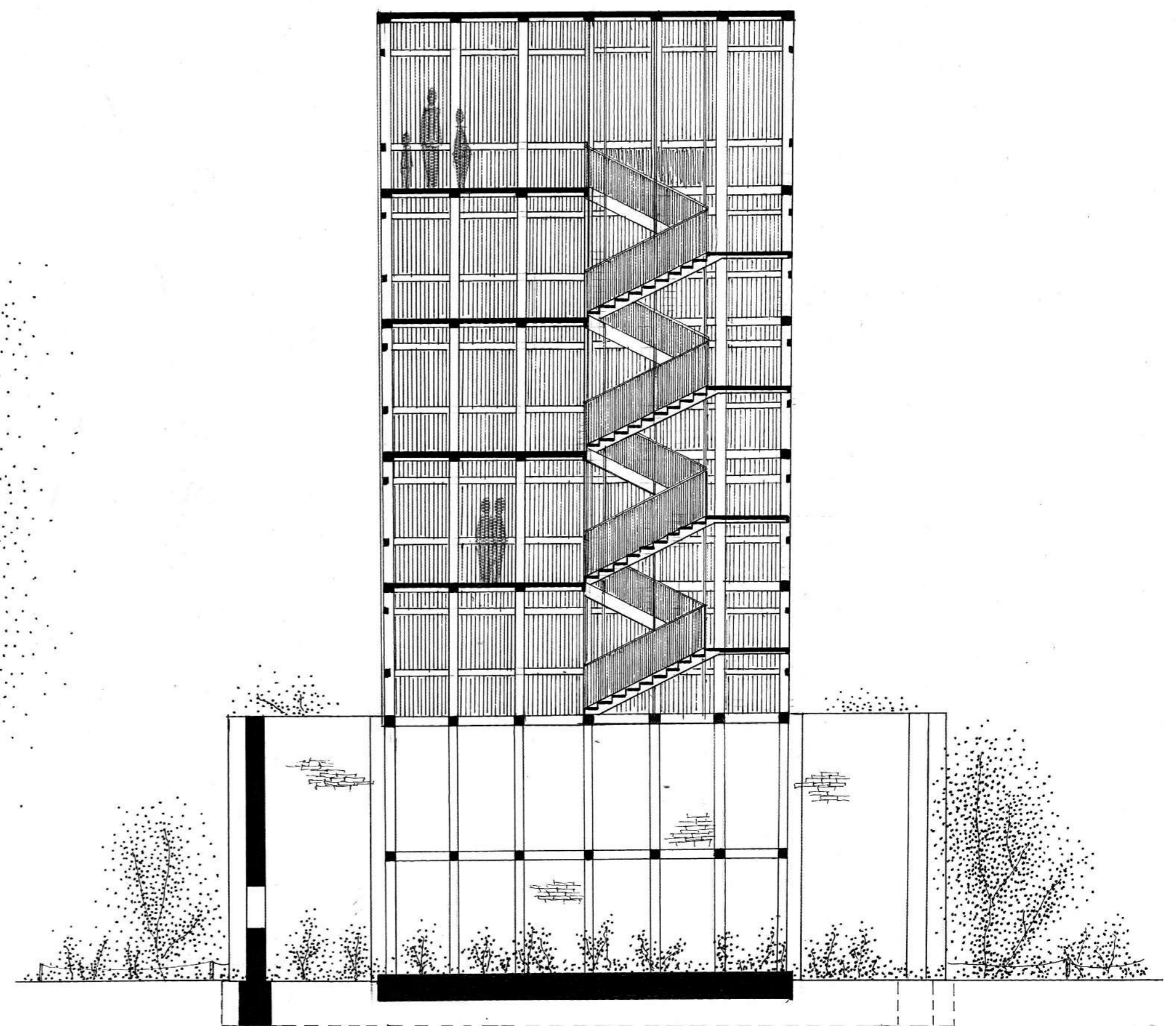
<https://fortepan.hu/hu/photos/?q=H%C3%A1rmashat%C3%A1rhegyi%20rep%C3%BCI%C5%91t%C3%A9r,%2046614>

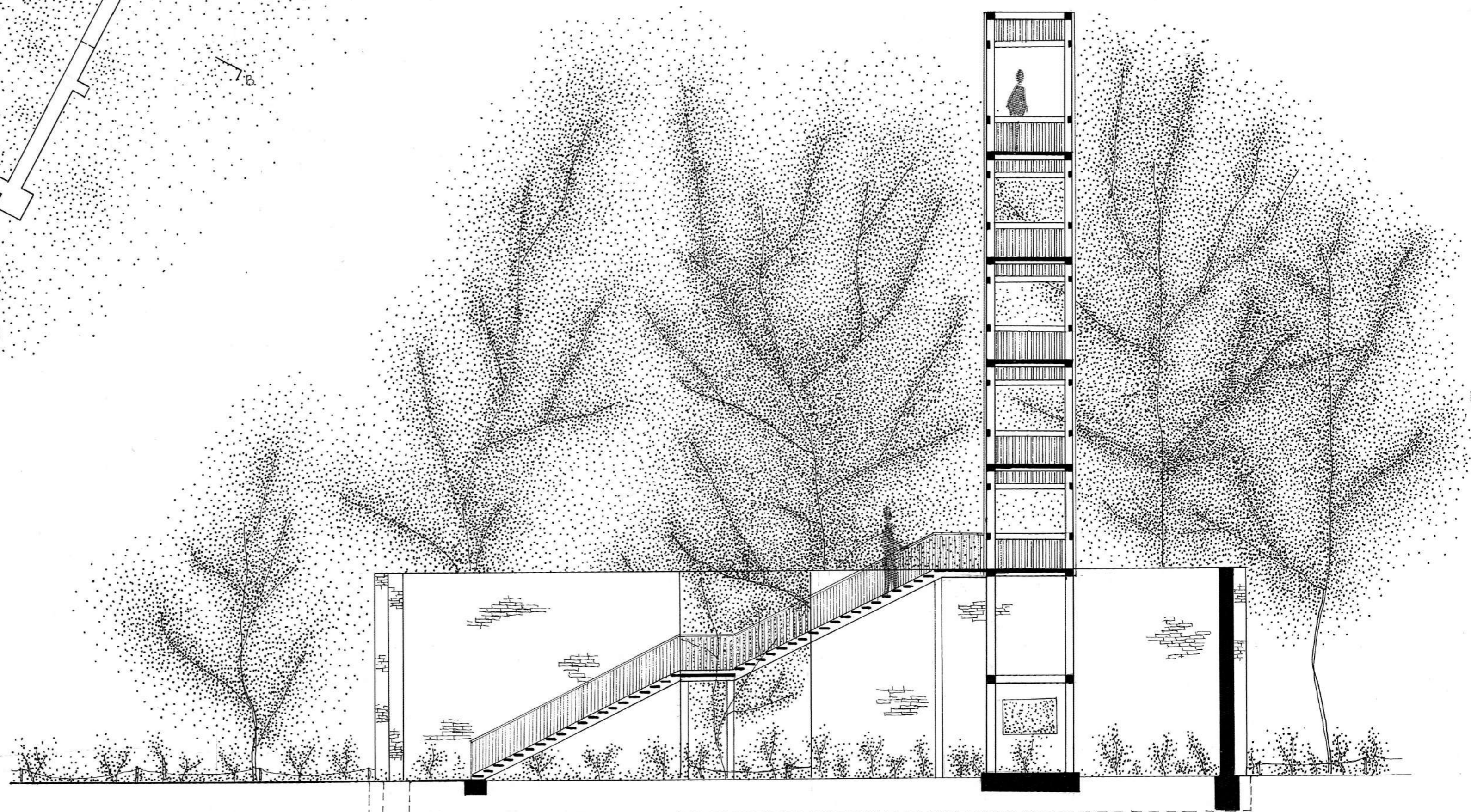
alaprajz

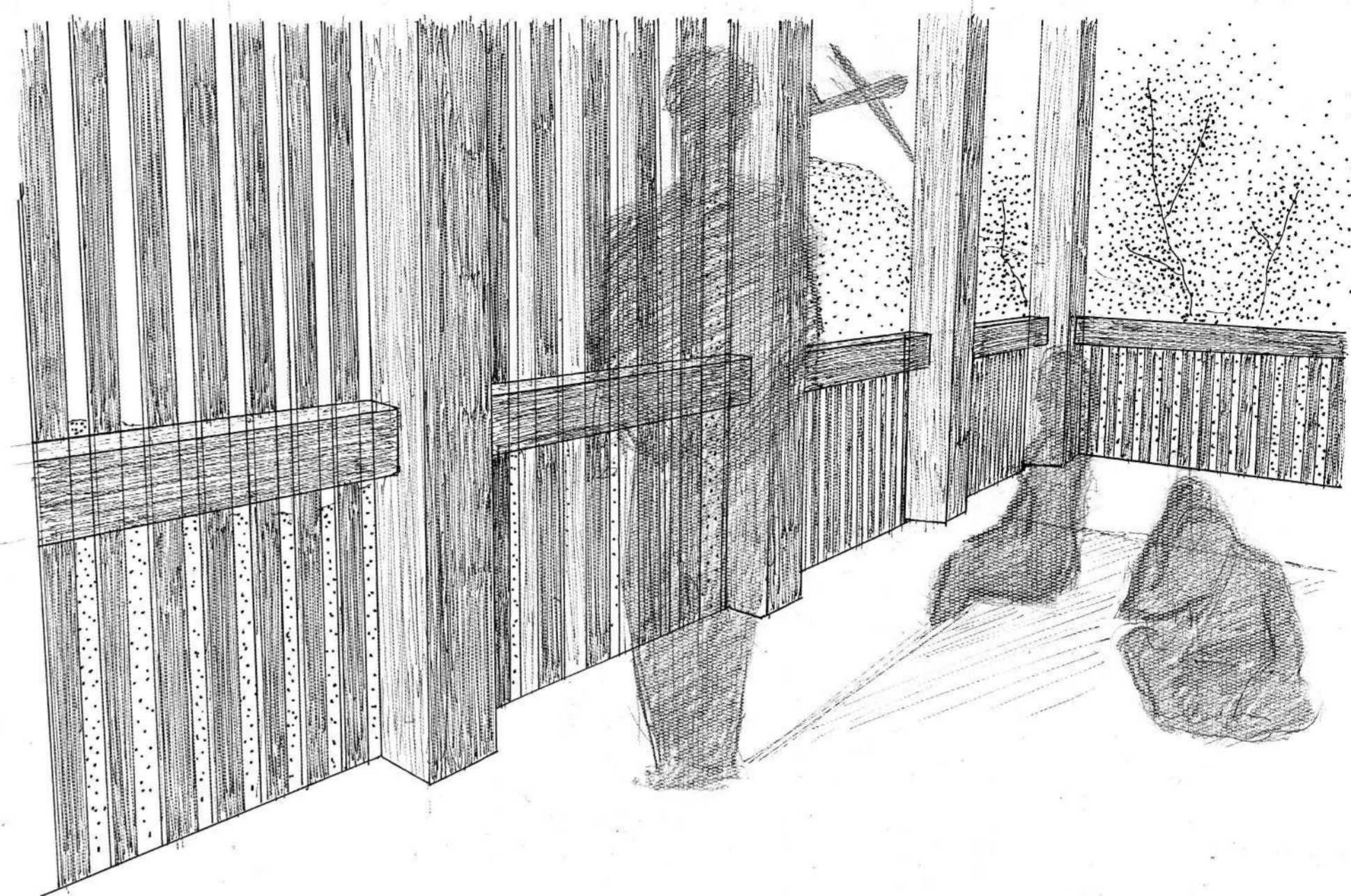
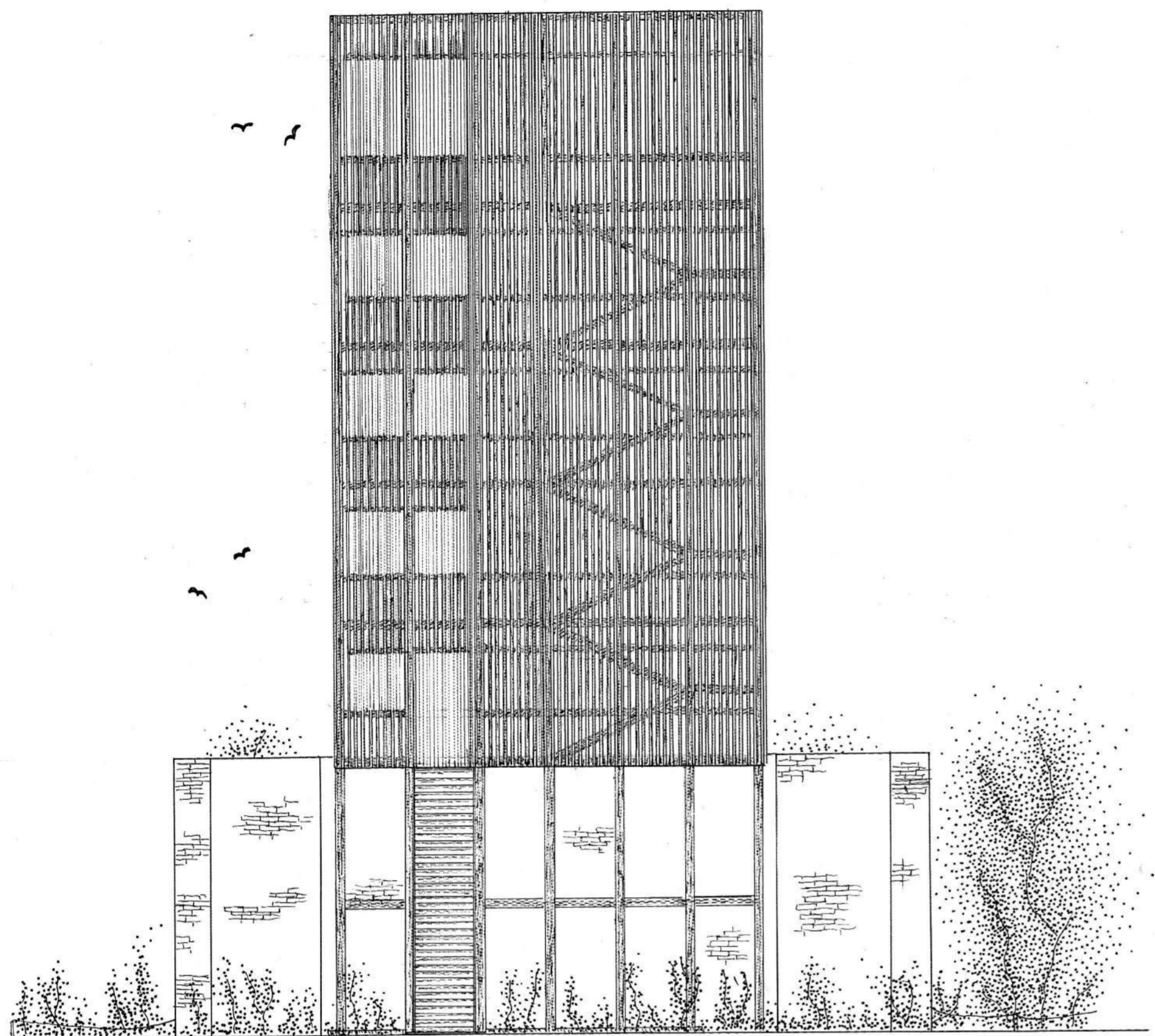
B-B metszet

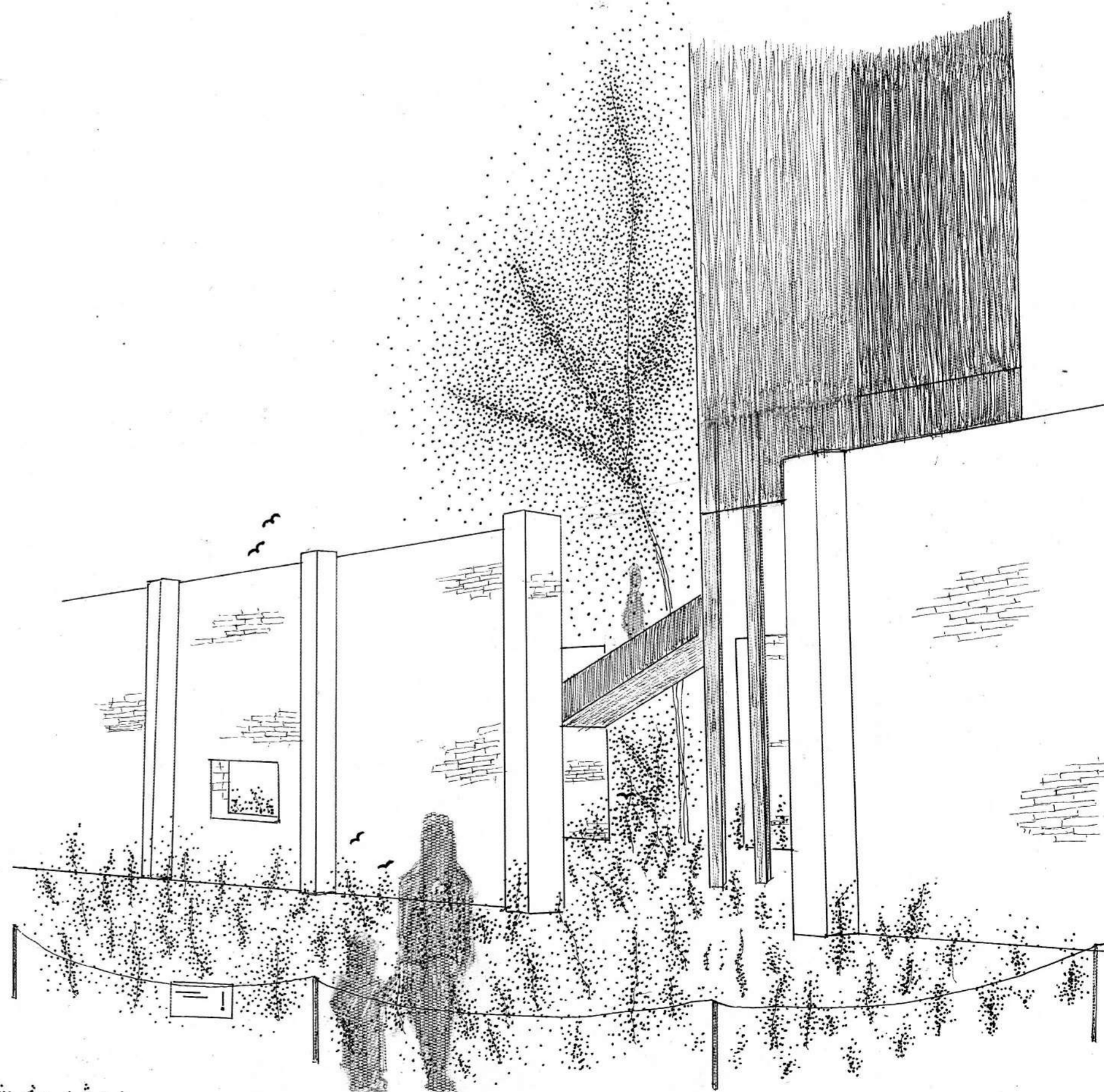
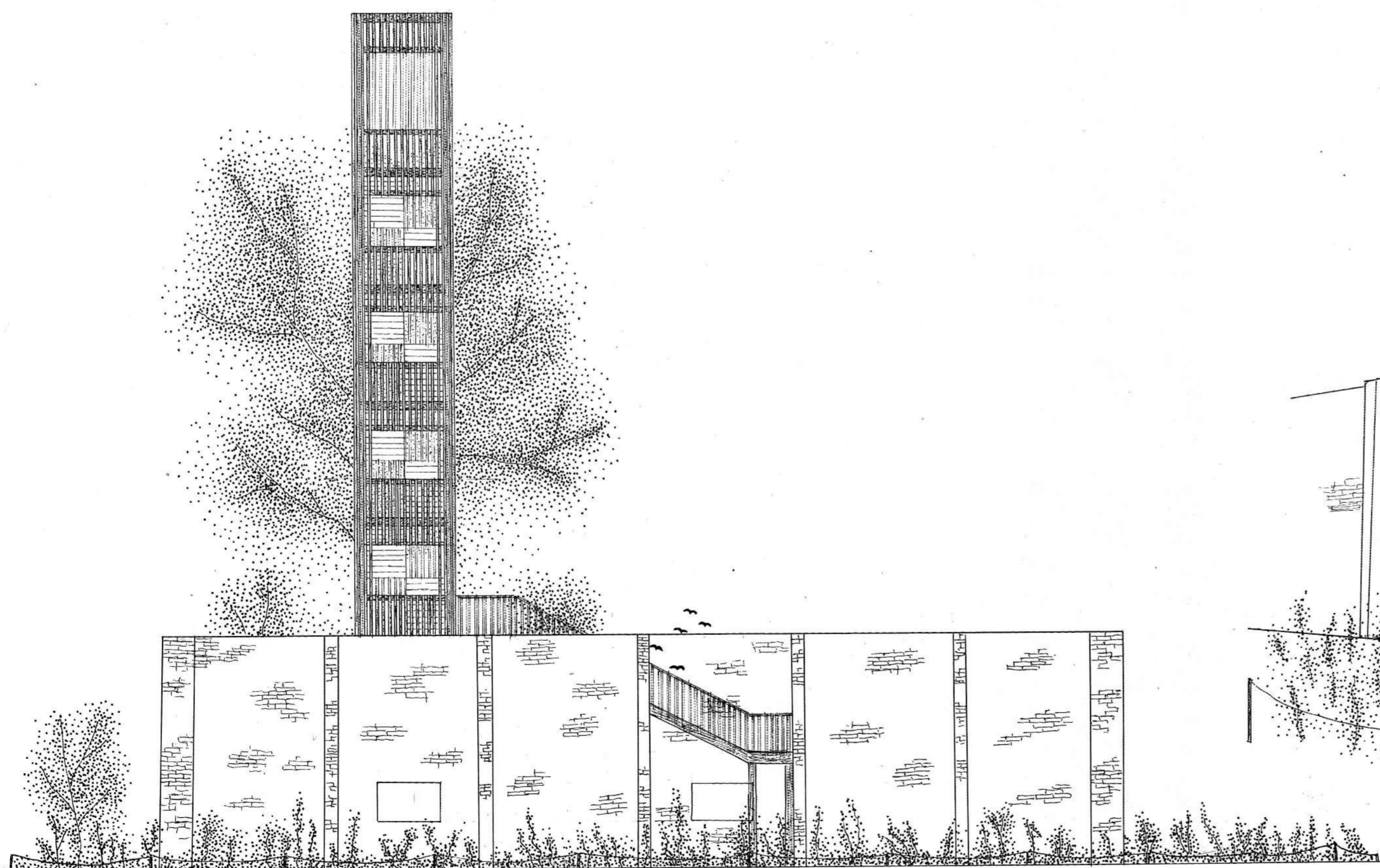
A-A metszet

északi homlokzat

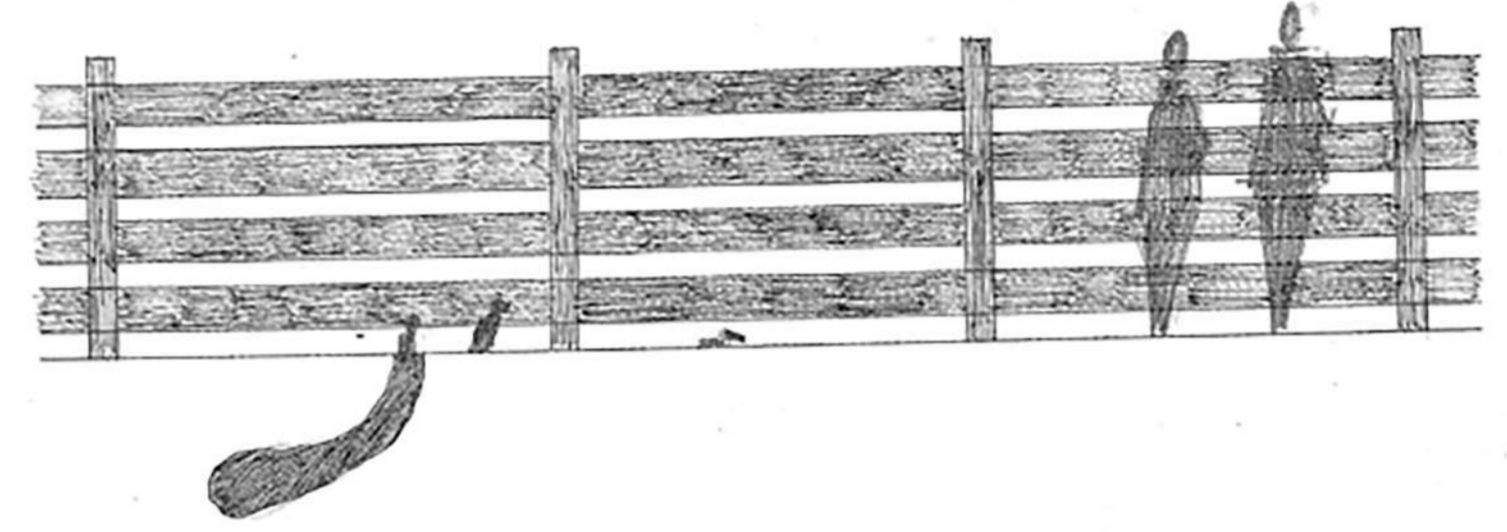
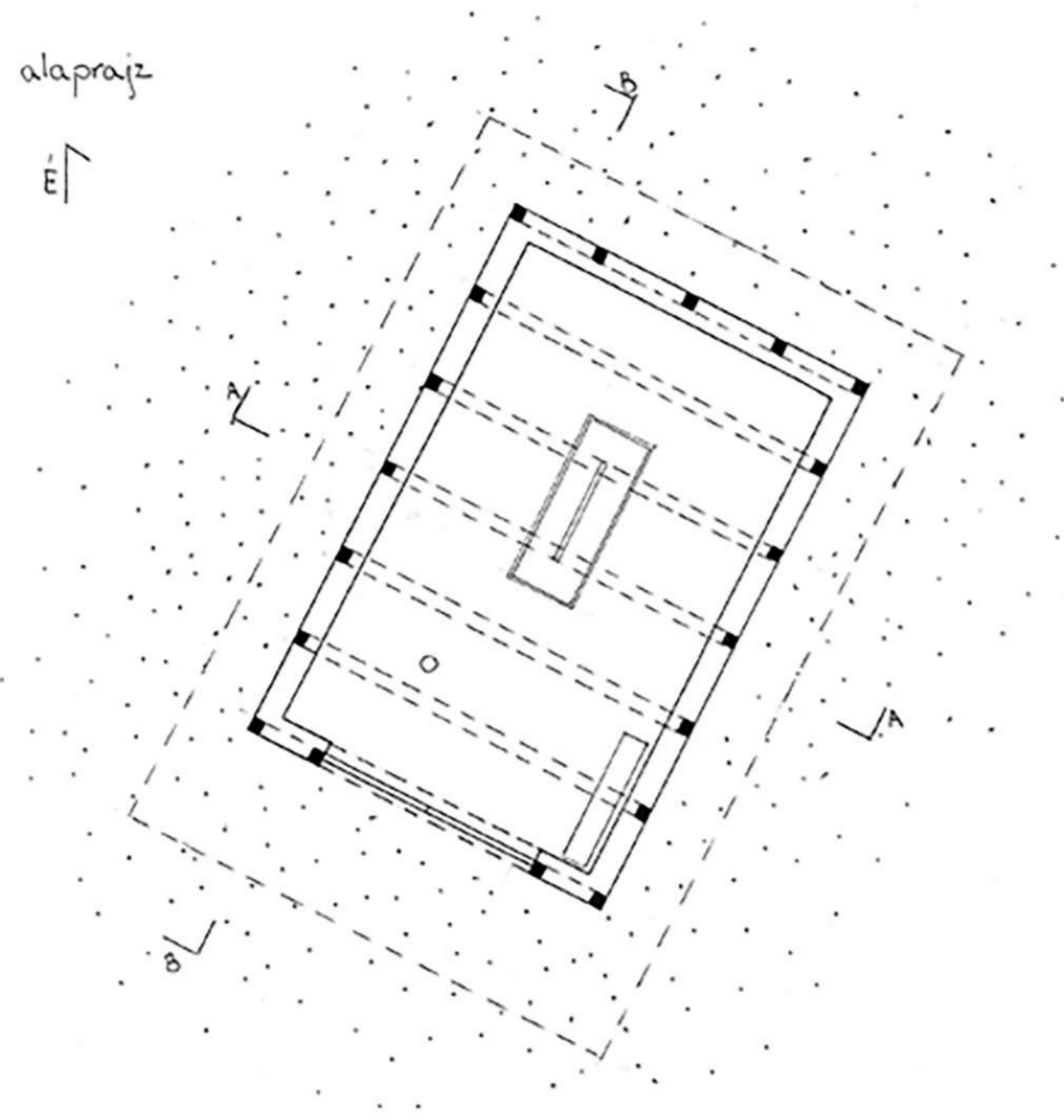

keleti homlokzat

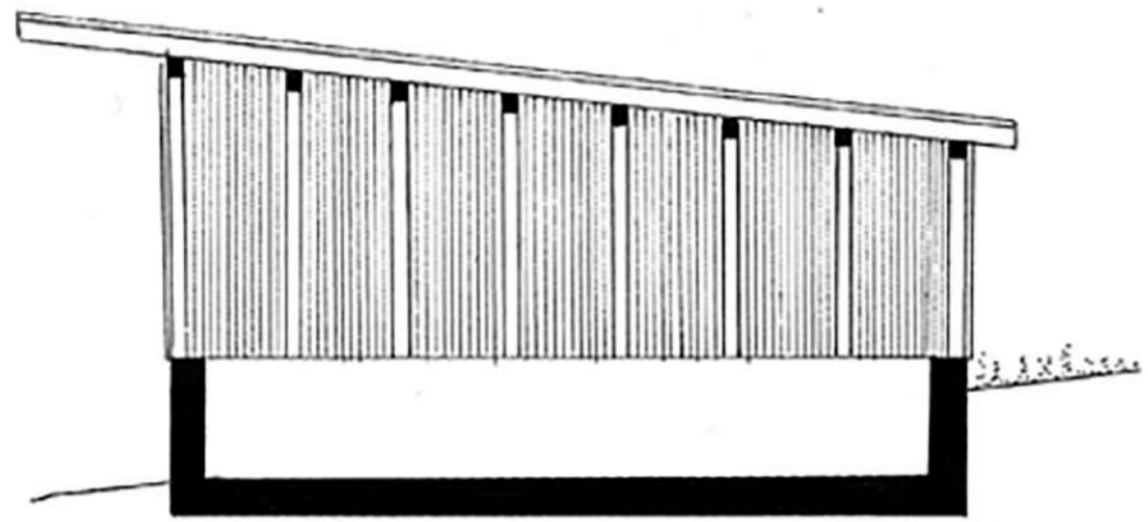

alaprész

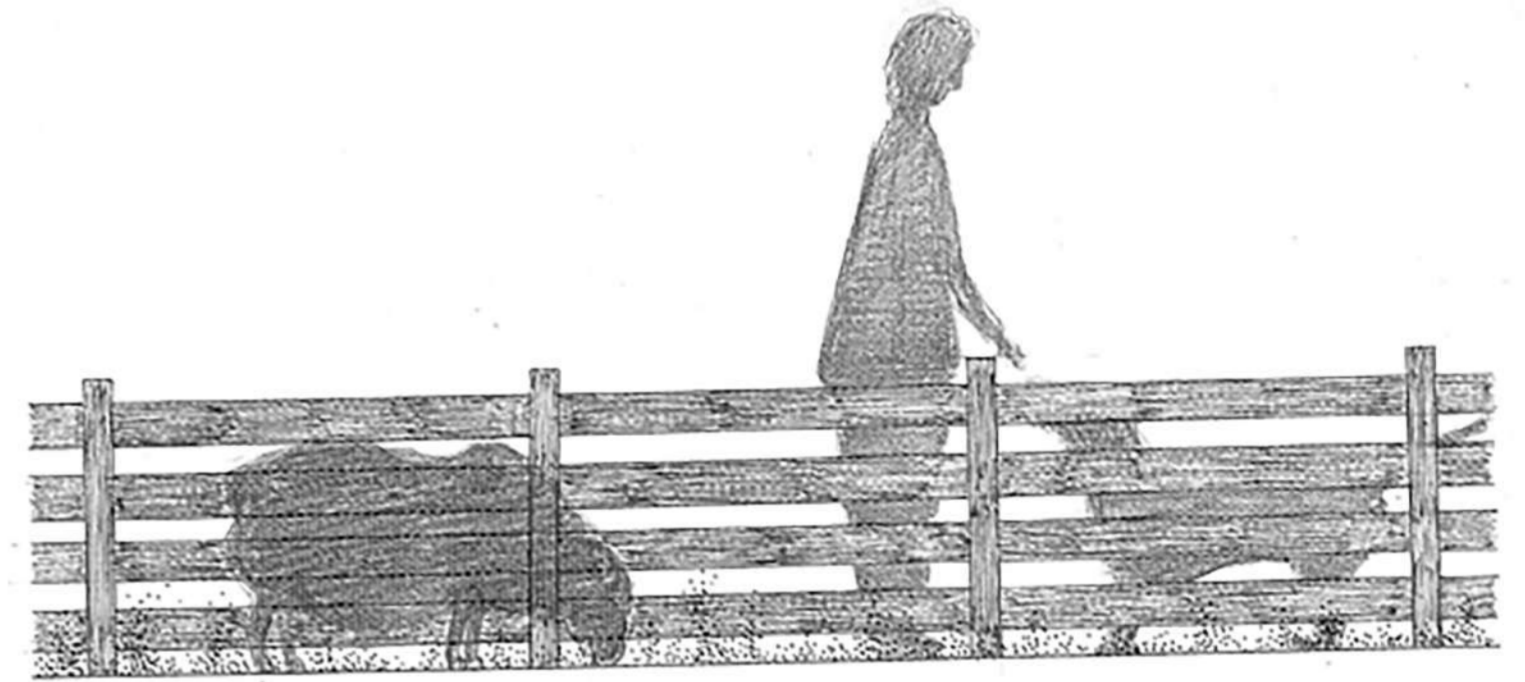
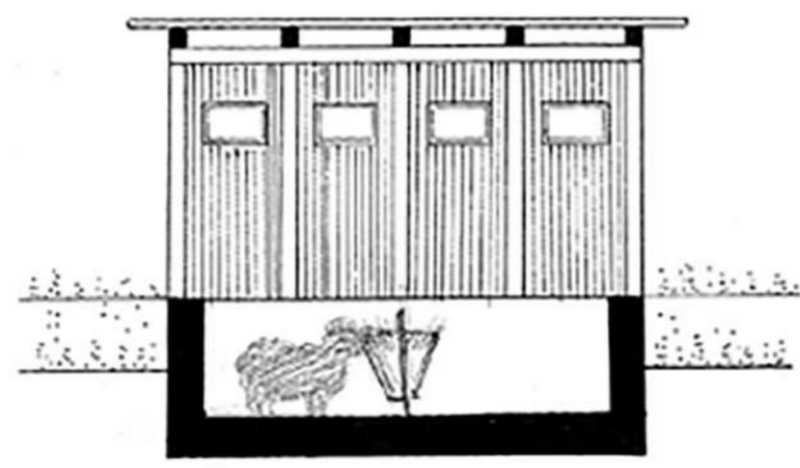
E

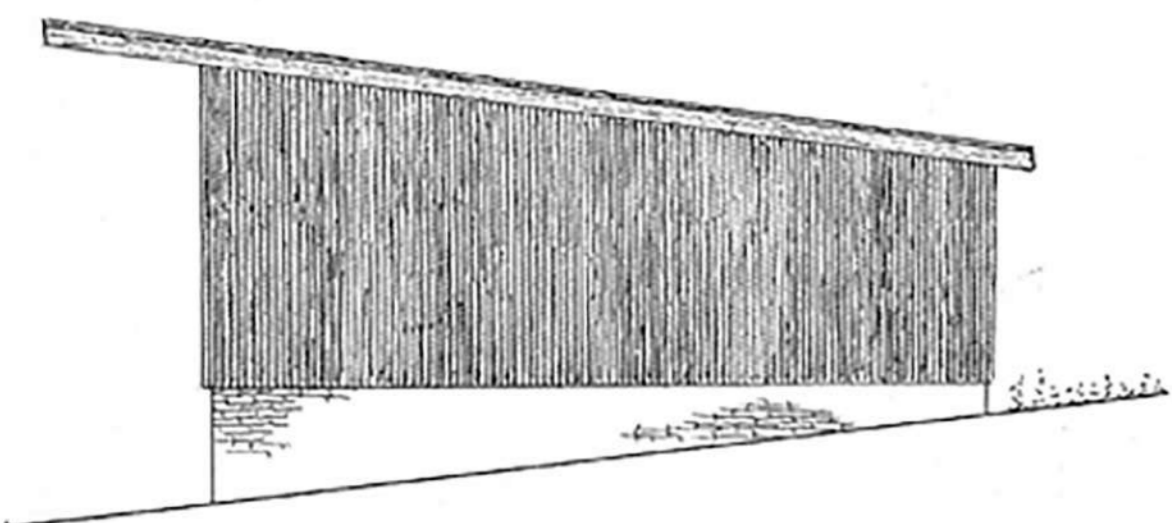
B-B metszet

A-A metszet

keleti homlokzat

déli homlokzat

